

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто проблему інноваційного розвитку організаційної структури потенціалу промислового підприємства, дається оцінка можливості їх реалізації програмно-цільової моделі механізму корпоративного потенціалу в умовах структурної перебудови і оновлення економіки.

The paper considers the problem of innovation development of the organizational structure of the industrial potential of the company, assesses their possible implementation of program-target model of the mechanism of corporate capacity in a restructuring update the economy.

Ключові слова: інноваційний розвиток, потенціал промислового підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процеси трансформації промисловості України пов'язані з забезпеченням відтворення потенціалу промислового підприємства в конкурентному середовищі, його структурною перебудовою, реконструкцією, технічним озброєнням і диверсифікацією виробництва конкурентноспроможної продукції. Ці процеси стали невід'ємним атрибутом адаптації промислового виробництва до організації корпоративних структур сучасної ринкової економіки в умовах інноваційно-технологічного розвитку.

Необхідність розвитку інноваційної спрямованості корпоративних структур обумовлена об'єктивною потребою сучасної світової ринкової економіки, яка на світовому ринку корпорації представлена ефективною та надійною системою корпоративного управління процесами залучення інвестиційних ресурсів за умовами активізації інновацій. Через те, що корпоративні структури мають широкий вибір важелів впливу на інноваційно-технологічний розвиток промислового підприємства великого і малого бізнесу, то вони мають ініціювати та відтворити їх потенціал.

В корпоративному секторі економіки виникає сполучення виробничих і комерційних інтересів промислового підприємства за умовами впливу світових трансформаційних процесів. Корпоративні структури сьогодні виступають суб'єктами інновацій, делегують окремі повноваження централізованого регулювання кожного з учасників органам управління корпорації, несуть навантаження у процес розбудови економіки знань. Залучення корпорацій у процес розбудови економіки знань – важлива умова для формування більш потужного організаційного ресурсу науково-технологічного потенціалу, становлення суб'єктів діяльності корпоративного рівня, без яких процеси адаптації до ринків інших країн практично нереальні [1, с. 534]. Залучення корпорацій у процес інноваційно-технологічного розвитку вітчизняного промислового підприємства є досить складною науково-теоретичною і практичною проблемою, яка має бути підкріплена наявністю відповідних видів його потенціалу. Тому за умов трансформаційних змін економіки стають необхідними системні дослідження потенціалу промислового підприємства, зокрема обґрунтування концепції його організації та управління. Особливе місце в системі корпоративного управління належить організації та управлінню потенціалом промислового підприємства та організаційному аспекту його оцінювання, в якому зацікавлені інвестори для обґрунтування вибору реципієнтів інвестицій, тобто суб'єктів інвестиційної діяльності, що приймають інвестиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій літературі потенціал підприємства розглядається як основа розвитку підприємства в умовах перебудови вітчизняної економіки і адаптації до конкурентного ринку. Саме потенціал підприємства є складним за структурою та багатоаспектним за змістом поняттям, визначення якого продовжується і дотепер.

Викладення теорії потенціалу надається в розробках таких українських та російських вчених: М.Б. Афанасьєв, О.Ф. Балацький, Л.В. Балабанова, Б.Є. Бачевський, Г.В. Білоконенко, Е.А. Божко, В.Н. Гавва, І.М. Герасименко, І.З. Должанський, І.В. Заблотська, А.А. Задоя, Т.О. Загорна, Ю.В. Кіндзерський, Н.С. Краснокутська, Є.В. Лапін, Р.В. Мажинський, О.І. Олексюк, Е.В. Попов, В.М. Ращупкіна, І.М. Рєпіна, О.О. Решетняк, О.О. Удалих, О.С. Федонін. Теоретичним дослідженням за функціональним підходом до потенціалу підприємства присвячені праці закордонних учених: І. Ансоффа, Ф. Котлера, А. Мескона, Ф. Хедоурі.

Окремі теоретичні та практичні аспекти дослідження виробничого потенціалу підприємства визначені в роботах вітчизняних та російських економістів, серед яких можна відмітити публікації В.М. Авдеєнко, Є.В. Лапіна, Б.Є. Бачевського, І.З. Должанського, В.О. Котлова, О.С. Федоніна, З.Є. Шершньової. В розробках учених визначені сутність, методи оцінки, організаційні форми управління виробничим потенціалом підприємства та відокремлена ресурсна позиція його дослідження.

Аналіз існуючих точок зору приводить до висновку, що виробничий потенціал підприємства представлений сукупністю ресурсів, наданих у розпорядження для виробничої діяльності, а кількісні та

якісні параметри цих ресурсів, а також їхня інтеграція визначають результати виробничої діяльності. Проте виробничий потенціал промислового підприємства, що є системою, побудованою на основі принципів раціональної організації виробництва, залишається недостатньо дослідженим в умовах світових тенденцій конкурентного ринку.

Представники наукових підходів до інтегральної оцінки економічного потенціалу В.Л. Акуленко, О.Ф. Балацький, І.О. Джаїн, Ю.А. Дорошенко, Е.В. Лапін, А.М. Тилиженко обґрунтували необхідність і можливість оцінки активів підприємства з точки зору найбільш ефективного їх використання. На основі розробленого методичного підходу виконані розрахунки економічного потенціалу промислового підприємства в яких оцінка елементів здійснюється на основі витратної, дохідної та порівняльної концепції. Визначення розміру економічного потенціалу промислового підприємства пов'язано з оцінкою вартості його елементів. Проте, цей метод не визначається як універсальний тому, що потенціал підприємства доцільно характеризувати не одним, а сукупністю показників.

Потенціал промислового підприємства – це сукупність властивостей системи взаємопов'язаних ресурсів, можливостей їх мобілізації щодо досягнення цілей промислового підприємства, конкурентних переваг з урахуванням впливу зовнішнього середовища. Потенціал підприємства – це його властивість, як носія штучного походження, забезпечити очікуваний суб'єктом оцінки позитивний (або негативний) результат в існуючій системі зовнішніх обмежень з урахуванням здатності носія до розвитку [2, с. 23].

Головна мета вартісної оцінки потенціалу промислового підприємства – отримання результатів, що придатні для практичного використання в цілях активізації інвестиційних процесів, розвитку бізнесу, підприємництва, новаторства, підвищення конкурентоспроможності. Для оцінки потенціалу підприємства потрібна всеосяжна система показників, причому в основу конструювання такої системи має бути покладена структурна модель, що враховує не тільки фактичну динаміку, а й теоретичні передумови [3, с. 81–82].

Відмінності наукових підходів до оцінки потенціалу підприємства, що існують у трактуванні авторів викликані процесом удосконалення економічної теорії, розвитком наукових поглядів на механізм формування потенціалу в економіці.

Еволюція концептуальних основ формування потенціалу підприємства, різноманітні позиції відносно організації його оцінки намітили необхідність подальшого системного наукового дослідження організаційних основ та проблем управління потенціалом промислового підприємства будь-якої форми власності. Значна кількість робіт за обраною проблематикою характеризується різною спрямованістю досліджень і потребує систематизації розробок, присвячених теоретико-методологічним основам формування потенціалу підприємства. Особливості діяльності промислового підприємства впливають на побудову методологічного базису організації та управління потенціалом промислового підприємства в сучасному економічному просторі. Необхідність удосконалення організаційної структури потенціалу промислового підприємства вимагає зусиль щодо мотивації інноваційного розвитку.

Постановка завдання. Основною метою статті є формування механізму організаційної структури потенціалу промислового підприємства в умовах інноваційного розвитку економіки та інтеграції в міжнародний економічний простір.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освоєння виробництва високотехнічної продукції на промисловому підприємстві за вимогами світового конкурентного ринку визначається інноваційним розвитком організаційної структури його потенціалу.

Детальне дослідження механізму формування структури видів потенціалу промислового підприємства показало необхідність використання уявлень статичності і динаміки, запозичених із механіки.

Статика представляє врівноважений стан системи видів потенціалу промислового підприємства, у якому вона знаходиться незалежно від змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі. Динаміка характеризує послідовність змін стану системи видів потенціалу промислового підприємства, її рух до нових цілей під впливом факторів зовнішнього середовища.

Статика і динаміка системи видів потенціалу промислового підприємства підпорядковується статичними і динамічними законами організації, суть яких у такому:

- композиція видів потенціалу промислового підприємства здійснюється за умов підтримки головної мети організації;
- пропорційність потенціалу промислового підприємства характеризується певними співвідношеннями його видів, які коригуються за будь-яких змін;
- стійкість структури потенціалу промислового підприємства визначається найменшою частковою стійкістю окремих видів у досягненні цільових пріоритетів;
- онтогенез потенціалу промислового підприємства відображається у його видах за фазами його життєвого циклу;
- синергія потенціалу промислового підприємства показує нерівність суми властивостей цілого і суми властивостей його видів;
- інформованість – упорядкування видів потенціалу промислового підприємства впорядковує інформацію за умови певного порядку;
- аналіз потенціалу промислового підприємства в системі доповнюється синтезом його видів;

- система видів потенціалу промислового підприємства є цілісним утворенням, що намагається зберігати ресурси та свої можливості.

Інноваційний розвиток організаційної структури потенціалу промислового підприємства визначає характеристику моделей механізму потенціалу, побудованих на основі таких наукових підходів: а) за системним підходом до організації потенціалу визначається модель механізму потенціалу промислового підприємства з лінійним типом структури; б) відтворювальний підхід забезпечує організацію моделі механізму потенціалу промислового підприємства з функціональним типом структури; в) інноваційно-технологічний розвиток економіки викликає необхідність використання функціонального підходу до організації потенціалу і використання комбінованої моделі потенціалу промислового підприємства з лінійно-функціональним типом структури; г) темпи концентрації та інтеграції капіталу, що лежать в основі великого виробництва, створюють умови для корпоративних утворень і корпоративного підходу до організації структури потенціалу та використання моделі механізму потенціалу промислового підприємства з дивізіональним типом структури; д) з розвитком прогресивних технологій у сполучених виробництвах, зі збільшенням індустріальних комплексів за умов локальних зв'язків з суб'єктами ринку за кластерним підходом до організації потенціалу визначається модель механізму потенціалу промислового підприємства з матричним типом структури.

Вибір типу моделі механізму формування структури потенціалу промислового підприємства залежить від переваг, які віддаються тим чи іншим науковим підходам. Кожен із підходів має свої «за» й «проти», однак, у будь-якому разі важливим є те, що організаційні моделі механізму формування структури потенціалу є автономними, не взаємодіють з іншими моделями та блокуються рамками головної мети щодо вирішування поставлених завдань.

Обґрунтовану переорієнтацію організаційної моделі механізму формування структури потенціалу промислового підприємства можна здійснювати на основі стратегічного аналізу, що припускає контрольованість та реальність досягнення конкурентних переваг за умов глобального світового ринку. Контрольованість забезпечує можливість виконання контролю за цільовими характеристиками видів потенціалу промислового підприємства. Реальність відбиває практичне використання потенціалу промислового підприємства у часі та просторі з метою отримання позитивного ефекту господарсько-фінансової діяльності. Адаптація потенціалу промислових підприємств до вимог світового конкурентного ринку виконується за умовами впровадження якісно нового технологічного рівня господарювання на засадах економіки знань з найвищим рівнем творчого потенціалу людини та основної продуктивної сили – науки; інформаційно-технологічного розвитку промислового підприємства щодо впровадження досягнень науково-технічного прогресу; стратегічного управління потенціалом промислового підприємства на засадах прогресивних стратегій управління знаннями, ресурсозбереження, розвитку промислового підприємства.

Проте сучасні тенденції інноваційного розвитку свідчать, що універсальної організаційної структури потенціалу не існує, а в процесі корпоративного управління доцільно формувати програмно-цільові моделі механізму корпоративного потенціалу промислового підприємства з дивізіональним типом структури.

Програмно-цільова модель механізму корпоративного потенціалу промислового підприємства за дивізіональним типом структури відображає ідеї стратегії технологічного розвитку вітчизняних підприємств і представлена як відкрита система взаємозв'язку зовнішнього середовища, можливостей корпоративних ресурсів та їх мобілізації під впливом основних факторів виробництва (рис. 1). Зовнішнє середовище системи складається з компонентів, які базуються на наукомістких інформаційних технологіях та корпоративних організаційних ресурсах. До зовнішнього середовища корпоративного потенціалу промислового підприємства включається інфраструктура корпорації, що характеризується концентрацією та інтеграцією промислового і фінансового капіталу; диверсифікацією інтернаціоналізацією та глобалізацією напрямів діяльності; достатнім рівнем довіри між учасниками корпоративного процесу; консолідацією зусиль зацікавлених сторін, спрямованою на досягнення конкурентних переваг у світовому господарстві. До того ж банківські установи, як правило, воліють інвестувати в корпорації, використовують їх депозити, надають кредити, вживають отриманий прибуток для свого розвитку, сплати дивідендів та податків. Основою взаємодії банків і корпорацій служить реалізація закінчених інвестиційних проектів, їх ефективність, масштабність і ці тенденції призводять до інноваційного розвитку корпоративного потенціалу промислового підприємства, удосконалення його організаційної структури та формування нової програмно-цільової моделі.

Для організації структури видів корпоративного потенціалу промислового підприємства використовується комплексний підхід. Основну ідею організації структури видів корпоративного потенціалу промислового підприємства визначає декомпозиція, що розкриває структуру дивізіонального типу та відокремлює організаційний, ресурсний, виробничий, управлінський і стратегічний вид потенціалу. Видова організація структури корпоративного потенціалу промислового підприємства відображає мережу найсуттєвіших і стійких зв'язків, сукупність яких є складною ієрархічною системою, що з ускладненням завдань конкурентного ринку залежить від безперервності життєвого циклу організації та її еволюційного розвитку в економічному просторі. Побудова такої системи здійснюється за окремими ієрархічними рівнями

під впливом основних факторів виробництва. Промислове підприємство в корпоративній структурі здійснює індивідуальне відтворення, організовує виробництво, наймає робочу силу, залучає до виробництва матеріальні та нематеріальні ресурси, сплачує за це кошти, реалізовує свою продукцію. Як суб'єкт корпорації промислове підприємство характеризується самостійністю, конкурентоспроможністю, систематичністю, інноваційним характером розвитку, одержанням прибутку. До низки найбільш актуальних завдань організації моделей механізму формування потенціалу промислового підприємства, на наш погляд, необхідно віднести обґрунтування наукових підходів до формування організаційної структури потенціалу промислового підприємства; розробку інструментарію для оцінки потенціалу, зокрема вартості потенціалу промислового підприємства.



Рис. 1. Програмно-цільова модель механізму корпоративного потенціалу промислового підприємства

Висновки. Світові тенденції інноваційно-технологічного розвитку складають умови, за якими створення універсальної організаційної структури потенціалу промислового підприємства неможливо. Темпи концентрації та інтеграції капіталу, що лежать в основі великого виробництва, створюють умови для корпоративних утворень і використання програмно-цільової моделі механізму корпоративного потенціалу промислового підприємства з дивізіональним типом структури.

Література

1. Федулова Л.І. Економіка знань : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Любов Іванівна Федулова // НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2009. – 600 с.
2. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства : [навч. посіб.] / Бачевський Б.Є., Заблодська І.В., Решетняк О.О. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
3. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посіб.] / Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.

Надійшла 10.10.2011